

ע? מישטרו של הצאר הרוסי נאמר, פעם, שהיתה זאת, "עריצות אשר הומתקה על-ידי חוסר-יעילות". על אותו מישקל ניתן לומר על הטלוויזיה שלנו שזוהי מערכת של שטיפת-מוח, אשר חוסר-היעילות מגביל את כוחה. ובמקרה כזה אפשר רק לומר: יחי חוסר-היעילות!

כי בשבוע שעבר ראינו, על המסך הקטן שלנו, באיזו יעילות ובאיזה כישרון יכולה לפעול שטיפת-מוח אמיתית. את השיעור הזה העניק לנו אמן גדול, מיסטר דיוויד פרוסט.

א, אינני מתכוון כאן לחזור על סיפורי-המעשה. איך הזמין לתוכנית אנשי-ציבור, והעלים מהם בטכניסטים שונים את הצפוי להם. איך הושיב בשורה הראשונה את נציגי הדעות השונות בישראל, והתעלם כליל מקיומם. איך מנע בכוח כל ויכוח בין הישראלים עצמם, כדי ליצור את הרושם שהציבור הישראלי הוא מונוליתי. איך חתך וגנז את הקטע שבו מתהתי ביקורת על הקו הרשמי בפרשת המטוס הלווי, איך ניגן על רגשות הקהל כמו כנר על מיתרי כינורו, והפיק ממנו את הצלילים הצור-מניים והמכוערים ביותר, איך זרק לקהל כמה אורחייסתע מחו"ל, כמו שורקו הרומאים שבויי-מלחמה לחיות-טרף בקירקס.

בקיצור, איך הציג והבליט את הצד המכוי-ער ביותר של ישראל, והעמיד פנים שזהו הצד היחיד.

כל זה כבר נכתב בהרחבה, אם בסלידה, אם בהתי-פעלות.

הגזק כבר נגרם, מיסטר פרוסט רשם לזכותו עוד הצלחה טלוויזיונית גדולה. כמו צייד החזור מספארי, הוא הביא עימו את ראשו של הישראלי המכוער, ותלה אותו על הקיר מעל לאה, מול כורסתו.

פרוסט

לא על תעלוליו של לוליון הטלוויזיה אני רוצה לעמוד, אלא על הלך שיש להפיק מהם. לקח שיש בו כדי ישמש לזכרנו אזהרה המוררה.

ע? קלה אחרי תום הקרנת התוכנית בישראל, שמעתי תגובה ראשונה מפי יודי: "אינני מבין אותך, בחיי. בכנסת ובשבועון מתחת ביקורת קטלנית על החלטות הממשלה בפרשת המטוס הלווי, והנה אפילו לא הרמת את ירך, כאשר שאל דיוויד פרוסט את הנוכחים אם יש ביניהם מי שמתנגד להחלטות הממשלה." האיש שאמר זאת היה עיתונאי מאומן, הרגיל לשים לב לפרטים, לכן תמהתי על דבריו.

שהרי מיסטר פרוסט לא הציג כלל שארה בזאת.

אילו הציג אותה, היינו בועז עברון ואני מרימים את ידינו אוטומטית, וייתכן שהיו נמצאים בקהל עוד כמה וכמה גברים ונשים בעלי מחשבה עצמאית, שהיו מצ-ביעים כמונו.

מיסטר פרוסט הציג שארה לגמרי אחרת: "מי מכם חושב שביקורת העיתונות העולמית על מעשי ישראל היתה צודקת?" איש לא הרים את ידו, גם לא אני.

כשם שראו היתו מרים את ידו איזו שאה מיסטר פרוסט? "מי מכם הפסיק לאחרונה להכות את אשתו?"

השאלה היתה מנוסחת כך שרק שונאי-ישראל היה משיב עליה ב"הן". כי הביקורת העולמית על הפלת המי טוס היתה מגוונת מאד, היא כללה ביקורת שקולה (ונכונה, לדעתי) של כמה ממיטב העיתונאים הפרוי-ישראי ליים, כמו ניויורק טיימס, היא כללה ביקורת ארסית של ביטאנו טריפולי ודמשק, היו שערכו השוואה בלתי-הוגנת בין רצח-מינכן והתקרית בשמי טואן, היו ש"התייחסו לעניין כולו כאל רצח כבוונה תחילה.

מיסטר פרוסט דרש מאיתנו להצדיק או לפסול, בהרמת-יד פשוטה, את כל הביקורות האלה — הצודקות, הארסיות והמטורפות כאחת. * ומכיוון שהתוכנית היתה מוכנה היטב מראש, לכל פרטיה, מובן שהכין מראש גם את הניסוח הזה, כדי להפיק את התוצאה הרצויה לו.

את כל זאת הסכרתי לאותו יודי, ותמהתי במיקצת על שאיש מאומן כמוהו לא שם לב לכך בעצמו.

ה? צי שעה לאחר מכן שאל אותי יודי אחר: "מה קרה לך? מדוע לא הרמת את ירך כאשר שאל פרוסט מי מתנגד להחלטות הממשלה?"

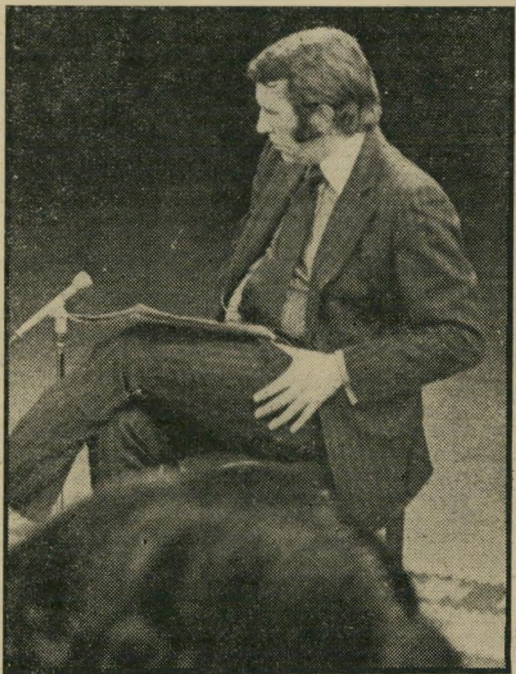
חזרתי בסבלנות על אותו הסבר. יכולתי להקדיש הסבר זה על רשמיות, ולננן אותו ללא-החרף במשך השבוע שלאחר מכן. כי עשרות אנשים — יודים, מכרים, יריבים, סתם אנשים ברחוב, חזרו באוזני על אותה שארה.

קיבלתי מיכתבים קצרים וארוכים, נרגזים ומלהלים, מגנים ומשבחים, וגם מיכתב אחד נוגע-ללב מצד מעריצה אלמונית שהפכה בן-רגע לאויבת. כולם עמדו על התי-נהגותי התמוהה באותו רגע, כשפרוסט שאל את שאלתו, ואנשים מלומדים, כמו משה שמיר ואהרון מגד, חזרו על אותה שארה.

וכך נאלצתי להסיק את המסקנה המדימה: מאות אלפי אזרחים מכל הסוגים והמינים, שהאזינו לתוכנית זו, האמינו שהם שומעים שארה שלא נשארה כלל, ורא שמעו את ה-שארה שנשארה.

ואם האמינו זאת מאות אלפי ישראלים, הקרובים לעניין — בוודאי האמינו זאת מיליוני בריטים.

ה? כישרון המיוחזר הזה, לשכנע אותך שראית משהו שלא ראית, אינו נדיר ואינו יוצא-דופן.

זהו מיקצועו של כה בררן הקורא העצמו "קוסם".

אורי גלר שלנו שיכנע רבבות ישראלים (ולאחרונה גם אמריקאים) שהם רואים כמו עיניהם מעשים על-טבעיים, שמקורם בכוחות הגנונים האצוריים בנפשו.

מיסטר פרוסט הוא אורי גלר טלוויזיוני. קוסם מוכשר, השולף מצידידדר אלקטרוני שפנים לבנים.

מותר להתפעל, למחוא-כפיים, לקרוא "הידד". כמו לאורי גלר.

אבל יש הבדל מהותי אחד בין מר גלר ומיסטר פרוסט.

להטוטיו של מר גלר אינם מוזיקים לאיש, הם בידור טהור.

להטוטיו של מיסטר פרוסט הם הרי סכנה נוראה.

אינני מתכוון דווקא לתוכנית המסויימת הזאת של מיסטר פרוסט מסויים זה.

היא הזיקה, כמוכן, היא השחירה את פני ישראל בעולם, היא מאפשרת שישובו בריטים ואנשים-עליונים אחרים לראות בנו מדינה פראית של פאשיסטים ים-תיכוניים, ולפטור אותנו במשיכת-כתפיים ג'נטלמנית: "הישראלים הערבים הם אותו הדבר, חיות מהג'ונגל, שיהרגו זה את זה!"

אמרתי זאת כמה שניות אחרי אותה "הצבעה" מפוברקת, פרוסט העיף מבט בלוח שהחזיק בידו, ושבו היו רשומים המומונים שישובו בשורה הראשונה, יחד עם דעותיהם ומיקומם. אחרי שראשון הדוברים, חיים הרצוג, אמר מה שאמר בגנות העיתונות העולמית, פנה פרוסט אלי: "אורי, אבנרי, האם גם אתה סבור שהביקורת של עיתוני העולם היתה בלתי-צודקת?" על כך השבתי: "אין ספק שחלק מעיתוני העולם הפריזו בחריפות התגובה ("OVERREACTION"). הם יצרו את הרושם כאילו היה כאן רצח כבוונה תחילה, דעתי היא שההחלטה לפתוח באש על המטוס הלווי, כשכבר היה בדרכו חזרה למצרים, היתה בלתי-מוצדקת ("UNJUSTIFIED"), ולכן דרש-תי מינוי ועדת-חקירה." כל הקטע הזה נחמק מן התוכנית בשעת העריכה.

אולם נזק זה הוא, בכל זאת, מוגבל. הרושם יכול להימחק, במשך הזמן. הסכנה הנוראה טמונה בעצם השיטה של הוצגה כאן, בכישרון כה רב — השיטה הי-קרוייה "שטיפת מוח".

מענו מזה שנים שהטלוויזיה יכולה להיפך בנקל למכשיר של שטיפת-מוח, שמענו שבמצעות להטור-טי בימיו ועריכה ניתן להפוך על המסך הקטן את הלבן לשחור ואת השחור ללבן.

אבל דומני שזוהי הפעם הראשונה שכולנו רואים את הדבר בפועל, ממש לנגד עינינו, בתוכנית טלוויזיונית שהופקה בארץ על נושא הנוגע לנו, ושאחדים מאיתנו היו נוכחים בעת הפקתה.

זוהי חזויה מועזעת למדי, והיא צריכה להדקיק לעיני כולנו אור אדום.

העיתונות והרדיו יכולים לסלף, ועושים זאת לעיתים קרובות. הם יכולים לגנוז ידיעות, להמציא ידיעות, להפי-ריו, להמעיש, לסלף, בקיצור: לשקר.

אולם זהו כאינו וכאפס לעומת כושרי-השקר הטמון בטלוויזיה.

ב? טלוויזיה, האשלייה היא שלמה ומשלמת. אתה רואה משהו, אתה שומע אותו באותו זמן. הדבר המתרחש על המסך פונה לחושים העיקריים שלך. (עדיין אינך יכול לממש ולהרית, אבל זה בוודאי עוד יבוא). אתה חווה בו באינטיםיות של ביתך, כל זה מעניק למתרחש על הבד מידה של אמנות ומיידיות בלתי-אמצעית, המרדימה את הספקנות הטבעית החבויה בכל אחד מאיתנו, במידה יתרה או פחותה. אינך מעדה כלל על הדעת שמאחזים את

ימוציה

עיניך. שנדמה לך שאתה רואה ושמע דברים שאינך רואה ושמע כלל, בעוד שאינך רואה ושמע מה שמתרחש באמת.

מעולם לא עמדתי על כך בצורה כה נוקבת כמו בעיקבות תוכניתו של מיסטר פרוסט.

מעניין שאת ההסבר הפשוט ביותר לתופעה זו הגיש באותה תוכנית עצמה, בהקשר אחר, דווקא האורח הפלסי-טיני, הפרופסור מוסה מאזאווי. כשניסה להסביר מדוע היה נדמה לטייס הצרפתי של המטוס הלווי שהוא רואה מיגים, בעודו רואה פנטומים, אמר: "כמישפטן, עמדתי לא פעם על תופעה זו. כשאתה חושב שאתה רואה משהו, אתה רואה אותו, ואינך רואה מה שאתה רואה באמת." כלומר, מכיוון שהטייס ציפה לראות מיגים, הוא ראה מיגים, ופשוט לא שם לב לפרטים הסותרים את התכנית שהצטיירה לעיני רוחו. (זהו, כמוכן, אלף-בית של הפסיכולוגיה התכניתית. מנגנון-הסינון מעביר ל-תודעה רק את הדבר שהתודעה מצפה לו).

מאות אלפי צופים ישראליים ידעו שהשאלה הסבירה של פרוסט היתה צריכה להיות: "מי מתנגד להחלטות הממשלה?" מכיוון שידעו זאת, הם ציפו לשאלה זו, וכשנשאלה שאלה, היו בטוחים שזוהי השאלה שציפו לה, ואחרי תום התוכנית, היו משוכנעים שאכן שמעו אותה כמו אונגיסם.

אילו הוזמן מידגם מיקרו של תריסר צוי פים לבית-המישפט, ונדרשו להישבע על ספר התנ"ך שאכן שמעו שארה זו, היו כה התריסר נשבעים זאת בכיטחון מוחלט.

יש לכך השלכות מפחידות.

א? ין דדעת לשם מה ביים וערך מיסטר פרוסט את השקר הטלוויזיוני הזה.

ייתכן מאד שהוא רצה בסך הכל להפיק תוכנית מרי-תקת, שתחניף להרגשת-העליונות של הצופה הבריטי, באגרו-מאניה של כוכב, שהפך אליל המיליונים, ציפץ על העניין עצמו. פשוט לא היה איכפת לו אם הוא מפיך אמת או שקר.

שאלה זו אינה חשובה. חשובה שאלה אחרת: אם בררן פכסו-אינטלקטואלי יכול לעשות זאת, מתוך כוונה של מהיכבך — מה יכזה לעשות מישטר פולטי מתוחכם, לשם השגת מטרות אפלות הרבה יותר?

הטלוויזיה שלנו מגבלת כיום, ברך השם, על-ידי חוסר-היעילות שלה. אבל אם לא נתקין היום כללים משוריינים לפיקוח דמוקרטי עליה — עלולה מחר לקום טלוויזיה יעילה ומוכשרת באמת, שתהיה מכשיר בידי רודנות חשוכה.

אולי עשה לנו מיסטר פרוסט טובה. הוא הראה לנו, בעוד מועד, איזו פכנות נוראות טמונות בפרוסטיטוציה-הטלוויזיויה.